

AIKA ENTINEN EI ENÄÄ PALAA

Kai Ekholm

kai.ekholm (at) helsinki.fi

9.2.2010

Kirja-ala merkitsi viime vuoden kalentereihinsa Annus horribiliksena, kauhujen vuotena.

Ulkoistukset, irtisanomiset, johtajien vaihtoviikot ja Kindlen virtuaalinen miekka kaulalla olisi liikaa mille alalle tahansa. Ehkä juuri siksi kansalaiset ottivat viestin vastaan ja kirjojen joulumyynti oli tyydyttävä, jopa hyvä. Kirjoja kun ei tehdä arvosteltavaksi, ne tehdään ostettaviksi ja luettaviksi. Kirjan ja lukemisen tulevaisuudesta tämä ei silti vielä kerro mitään.

Naapurimaassamme Ruotsissa Folkpartiet vaati jo perusteellista kansallista selvitystä kirja-alan tilanteesta ja kutsui tilannetta moraaliseksi paniikiksi: jotakin pitäisi tehdä, kun vain tietäisi, mitä.

Kirjatalous ei ole kasvanut kaupalliselta osaltaan enää vuosiin. Samalla se on menettänyt entiset myyntivalttinsa, suurteokset, karttateokset, sanakirjat, osin kalenteritkin sähköiselle verkkokultille.

Menevätkö oppikirjat samaa tietä? Vaikka kirja-ala saa jatkuvasti runsaasti julkisuutta, näkyvyys ei takaa aina edes riittävää myyntiä.

Kirja-alalle on ollut helppo tulla mutta vaikea jäädä. Erilaiset seurat ja erikoiskustantajat osaavat oman asiakaskuntansa, ja se monesti riittää. Luterilainen sivistysyhdistys on pilkkoutunut fraktioiksi, joiden mieltymyksiä ja ostovoimaa on vaikea ennustaa. Viime vuodet on kauhisteltu sarjakuvien liian hyvää menekkiä, joka jättää kirjojen myyntiluvut häpeään. Syy on lähinnä verotuksellinen, sarjakuvia kun on haluttu myydä samalla arvonlisäverolla kuin kirjoja.

Omalta asemapaikalta katson tätä lasiverannalta. En pidä tilannetta moraalisen paniikin arvoisena. Pidän sitä loogisena kehityksenä, joka alkoi joskus 1990-luvulla, kun CD-ROM tuotiin Suomeen.

Internet ja sähköinen tiedonvälitys ovat monessa asiassa ylivertaisia. Tiedemaailmassa sähköistyminen on tuonut kilpailuetua ja todellista palveluhyötyä. Kirja on monessa vastaavasti ylivertainen: se on luettava, säilyvä, kustannushyödyllinen, ekologinen (kirja on ekologinen tuote), henkilökohtainen, riippumaton ajasta ja paikasta ja niin edelleen.

Omassa ajattelussani sähköinen kirja on perinteisen kirjan täydentäjä, ei sen kilpailija tai tuhoaja. Monilla meistä on jokunen Samuli Paulaharjun teos hyllyssä, harvalla koko tuotantoa. Pian sen saa luettavaksi verkossa Suomen Kirjallisuuden Seuran, Paulaharjun suvun ja Kansalliskirjaston tuottamana ja yksittäisen rahoittajan tuella. Sähköinen kirja täydentää. Kansallinen historiallinen kirjahylly palvelee jokaista.

Englannin kirjakauppaliitossa arvellaan, että vuonna 2020 myydyistä kirjoista 20 prosenttia on sähköisiä. Se on maltillinen arvaus. Itse veikkaisin tuolloin 20–40 prosenttia kirjan eri lajityypeistä olevan sähköisiä. (Kun ostan Amazonista ulkomaisia lähde teoksia, haluaisin ladata ne mieluiten sähköisinä. Uskon, että tämä on pian sääntö, ei poikkeus.)

Mutta yhtä varmasti arvelen, että 60–80 prosenttia kirjallisuudesta – romaanit, esseet, runous, tietokirjallisuus – ei muutu lähimmän kymmenen vuoden aikana sähköiseksi. Elämme kenties hieman kinkkisessä siirtymätaloudessa, mutta sen palkaksi saamme nauttia hedelmiä kahdesta puusta. Se vaatii liiketaloudellista silmää ja asiakkaan tarpeiden kuuntelemista.

Uskon, että kirjan seuraava vuosikymmen jatkuu erinomaisen kiinnostavana. Kansalliskirjasto on tässä hyvin kartalla: me digitoimme vanhaa, keräämme verkkoaineistoa ja tallennamme ylpeinä ne vuosittain ilmestyvät noin 15 000 teosta, jotka tämä maa vielä pitkään tuottaa.

* * * *

Ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm on toiminut Kansalliskirjaston johtajana vuodesta 2002. Hän on kirjoittanut keväällä ilmestyvän teoksen Mikäs kirjan tappaisi? (työnimi, Gaudeamus) yhdessä Yrjö Revon kanssa. Kansalliskirjastossa järjestetään toukokuussa kirjan tulevaisuutta hahmottava kirjanäyttely.